

Siltala

Sielun ruumis

**LJUDMILA
ULITSKAJA**

Sielun ruumis

LJUDMiLA ULITSKAJA

Sielun ruumis

Suomentanut Arja Pikkupeura

*Kustannusosakeyhtiö Siltala
Helsinki*

FILI Finnish Literary Exchange on tukenut
tämän kirjan suomentamista.

©Ljudmila Ulitskaja 2020

Published by agreement with
ELKOST Intl. Literary Agency

Venäjänkielinen alkuteos: *Rasskazy o tele duši*

Kolmas painos

ISBN 978-952-234-692-6

Painettu EU:ssa

Ystävättäriä

Esipuheen sijaan

Teitä en vaihda

Amatsonini, tyttöni, ystävämummini,
kirjavin saapikkain, kalossein, sandaalein, paljain jaloin
piiritanssissa huoletta hoilaavat, huojuvat, meuhkaavat, kiljuvatkin;
kieppuvat, loikkivat, tanssivat kaikki – kuka twistin, kuka katrillin.
Ovat pyhiä tanssinsa maiset,
ja laulunsa laatu parantaa sairaat, nukuttaa lapset,
jos ei kuolleita takaisin tuokaan,
mahtaapa senkin pian taitaa.

Hurmaavat kiehkurat, palmikkokruunut ja pulipäiset,
kallot kuin hohtavat norsunluupallot,
takkuiset suortuvat, rastat ja hentoiset pastellisäikeet,
kepeäjalkaiset: balettitossuissa yksi, hypellen astelee toinen;
pyörätuolissa tuo, tämä aivoinfarktin jäljiltä keppeineen.

Nuoret loikkivat pystyin, suippokärkisin ryntäin,
vanhat riippurintaiset nännirusinat leiskahdellen,
vielä latuskat tyttöset häpyään piilotellen.

Teitä rakastan riemunne, uskollisuutenne tähden,
vuoksi kaikkien antien, auliuden,
vuoksi äidillisyyden, jolla
kohtaatte pienet ja heikot – jopa sammakon, hiiren,
ja etenkin ihmislapsukaisen.

Tanka, Zoja, Larisa, Nataškoja kolme, Diana, Iriša,
Katja-Lena, Tamara, Ilana, Kristina ja Ganna-Maria,
Nastja, Katja, Kyoko... Maša, no tietysti Maša, melkein unohdin –
niin kauan sitten hän lähti,
hänen lapsilleen syntyneet lapsetkin ovat jo aikuistuneet.
Piiri poistuneiden tuolla ylhäällä pyörii – kun silmät vain nostan,
näen hilpeät kantapäät, hauraiden tossujen, paitojen valkean
vilkkeen –
Vera, Katja ja Olja, Tamara, Gajane ja Marina, Irina ja Natalie...

Aina jaksoimme toistemme elämän murheita kantaa,
ruumisarkut ja perunat, kapsäkit yhdessä raahaten,
kaikki kiihkeät tunteemme nyhykimme toistemme rintaan,
petokset, abortit, ilmiannot ja ratsiat, myös nolon kateuden.

Senkin anteeksi soimme, kun toistemme puoliset veimme,
haureutta ja valheita, ties mitä kaikkea teimme,
sitten myöhemmin itkimme langeten polvillemme,
siskon hellyyttä, ystävyyttä ja armoa kun kaipasimme.
Teitä vaihda en, minä rakastan teissä häilyväisyyttä, viisautta,
riettautta, viettelevyyttä, taikauskoa, vilppiä, upeutta, uskollisuutta,
älykkyyttä ja tyhmyyttä, josta riittäisi oppia myös enkeleille.
Käyte sellaisianne, kuin minäkin teille.

Lohikäärme ja feeniks

Kun aikaa oli jäljellä enää viikko, vaikkei kukaan sitä tietää voinutkaan, Zarifa pyysi Musjaa näppäilemään puolestaan puhelinnumeron, jonka sitten saneli suoraa päätä.

– Kyllä sinulla sitten on ilmiömäinen muisti, Musja ihasteli tuhannetta kertaa. Tähän ihailuun vuosien varrella tottunut Zarifa tyytyi tokaisemaan melko napakasti: soita nyt vain.

Zarifalla oli kyllä sihteeri, mutta Musja hoiti kaikki sihteerin tehtävät paremmin kuin yksikään ammatti-ihminen. Hänen englannin taitonsakin oli parempi kuin Zarifan sihteerin, ja ainakin taatusti parempi kuin Zarifan itsensä. Samoin oli Musjan venäjän, ranskan ja jopa suhteellisen tuoreen kreikan taidonkin laita, vaikka ei sillä nyt enää ollut mitään merkitystä.

Näppäilytään oudolla suuntanumerolla alkavan numeron Musja kuuli miesäänen, joka venytti vastatessaan pitkään ”hallooo”. Hän vei puhelimen aivan Zarifan korvan juureen, ettei tämän tarvitsisi kohottautua. Zarifa alkoi puhua azerbaidžanin kieltä, ääni voimaa ja hellyyttä väreillen. Musja osasi tätä outoa kieltä vain hieman: hän oli käynyt venäjänkielisen koulun vielä noihin aikoihin sopuisassa armenialais-azerbaidžanilaisessa pikkukaupungissa. Puolet sen koulun oppilaista oli ollut venäläisiä, puolet armenialaisia ja azerbaidžanilaisia lapsia kaupungin sivistyneimmistä perheistä, joissa ymmärrettiin, että hyvän jatkokoulutuksen saadakseen tuli lähteä Venäjälle. Koulun päättyessä lapsilla oli melkein yhtä hyvä venäjän taito kuin opettajallaan Alijevillä, russofilillä ja intomielisellä kommunistilla. Mainittu koulu oli ollut jo aiemmissa historian vaiheissa venäläinen ja lisäksi ensimmäinen tyttökoulu koko Karabahissa. Sen opettajiksikin näytti valitun varta vasten vanhoja museokapistuksen kaltaisia ihmisiä. Tämän koulun opettajilla ja oppilailla oli muuan

erityispiirre: Puškinin ja Tolstoin kielen hiontaurakassa armenialaisten ja azerbaidžanilaisten erimielisyydet tuntuivat jotenkin lientyvän, molemmat osapuolet kun olivat yhtä lailla osattomia mahtavan venäläisen kulttuurin pääomasta. Zarifa oli käynyt saman koulun kahdeksan vuotta Musjaa aiemmin, ja toisiinsa he olivat tutustuneet vasta vuosien päästä Moskovassa.

Heidän kotikaupunkinsa Karabahissa oli jo ammuin jaettu lempeällä mutta varmallalla linjauksella ylä- ja alakaupunkiin, armenialaiseen ja azerbaidžanilaiseen osaan, joissa elämä levittäytyi hieman maalaiskylän tapaan pihuille ja kaduille. Harvakseltaan solmittiin seka-avioliittoa, ja jokaista sellaista pidettiin erikoistapauksena, sattumuksena, joka herätti sukulaispiirissä ja naapurustossa kovan tunnekuohun. Mistä niin huolestuttiin? Oijoi, sepä olisikin oma tarinansa... Jostain syystä avioliitot venäläisten kanssa eivät saaneet verta kuohahtamaan samalla tavoin.

Musja kuunteli keskustelua, ymmärsihän hän kieltä jonkin verran, vaikka ei ollut sitä koskaan puhunutkaan. Zarifa tuntui houkuttelevan veljeään saapumaan paikalle, lähin lentokenttäkin mainittiin. Lisäksi Zarifa pyyteli veljeltä jotain, mutta Musja ei kyennyt tavoittamaan, mistä oli kyse. Kuullessaan sanan lohikäärme hän ei uskonut korviaan. Mikä ihmeen lohikäärme? Keskustelun päätteeksi Zarifa sanoi venäjäksi: ”Zaid, tulethan sitten kiireesti...”

Musja otti puhelimen. Häntä Zarifa ei ollut pyytänyt itkijäksi hautajaisiin. Molemmat vaikenivat. Musja laski posliininvalkeat kätensä potilashuoneen pienelle yöpöydälle ja puhkesi hiljaisiin kyyneliin.

Jo lähes kaksi vuotta sitten tämä kirottu sairaus oli hyökännyt Zarifan kimppuun. Häntä oli hoidettu aluksi Münchenissä, missä oli tehty leikkaus, sitten oli siirretty Israeliin, siellä oli annettu kemoterapia ja sädehoito, ja nyt oli saavuttu Kyprokselle, mistä Zarifa oli kauan sitten ostanut talon kesäisten onnenpäivien viettopaikaksi. Kumpikin heistä oli sanatta päätyntyn omaan ratkaisuunsa: Zarifa taistelisi loppuun saakka, Musja taas oli kaiken lääkäriuskon menetettyään ottanut yhteyttä kahteen

armenialaiseen noitaan, ikääntyneisiin sisaruksiin, joilla oli kultakoruja kiireestä kantapäähän ja kultaiset hampaatkin. Iltaisin, kun Zarifa passitti Musjan kotiin nukkumaan, Musja keskusteli sisikosten kanssa Skypessä. Hänen heille antamansa tehtävä ei ollutkaan mikään triviaalijuttu, tavoitteena ei ollut Zarifan saaminen terveeksi vaan haastava sielujen vaihto päikseen. Siskokset olivat lähettäneet Musjalle jotain erityistä öljyä, jolla piti voidella jalkoja. Siskoksista vanhempi, Margo, oli sanonut, että sielujen vaihto on mahdollista, heillä oli ollut asiakkaana eräs äiti, joka oli lähtenyt poikansa sijasta. Heidän noituutensa olikin tepsinyt kovin ovelalla tavalla: pikkupoika selvisi hengissä, akateemikko Vorobjov onnistui Moskovassa parantamaan hänet kuolemaan johtavasta verisairaudesta, mutta äiti jäi raitiovaunun alle, sai surmansa heti kun poika oli saatu kuntoon.

Musja oli lukenut ja hyvän filologisen koulutuksen omaava nainen, kasvatustieteellisen korkeakoulun Moskovassa käynyt, ja muistista pulpahtikin nyt oitis tyrkylle Berliozin tapaus: noituus, raitiovaunu ja öljy.

– Oikein hyvä poika olikin, meni armeijaan, mutta nyt istuu vankilassa, sanoi siskoksista toinen, mutta toinen nykäisi häntä: äläpä juorua... Kyllä niitä ihmeitä tapahtuu, toki!

Kolmen kuukauden ajan tilanne oli mennyt koko ajan huonompaan suuntaan, ihmettä ei ollut vielääkään tapahtunut, ja Musja olikin laatinut varasuunnitelman: elleivät noidat osaisi auttaa sielujen vaihdossa ja Zarifa lähtisi, Musja lähtisi hänen peräänsä. Kaupungissa ei tosin ollut raitiotietä, mutta oli meri, joka loiski aivan ikkunan alla ja tarjosi moninaisia palveluksiaan, eikä vanha kunnon hirttosilmukkakaan ollut pelistä pois. Minkä ihmeen tähden Zarifan ainainen hyvä tuuri – voi miten paljon häntä olikaan elämässä onnistanut! – oli kääntänyt hänelle selkänsä ja koetti nyt velkoa häneltä kaiken aiemmin auliisti lahjoittamansa, sitä he molemmat miettivät tykönään. Zarifa teki mielensä tilintarkastusta ja koetti laskeskella, missä oli tehnyt virheen, kun taas Musja punoi ajatuksiinsa erinäisiä muinaisia aiheita, joihin kuuluivat niin tuli,

Ljudmila Ulitskajan uusi kertomuskokoelma koostuu kahdesta sikermästä. Runokavalkadilla alkava *Ystävättäriä*-osasto tutkii sitä, miten ihminen valitsee tietyn elämäntien ja omat uskomuksensa, ja mihin ne häntä vievät. Myös *Sielun ruumis* -osaston avaa runo, illuusioton hyvästijättö elämälle, ja sikermän keskeinen teema onkin kuoleman kohtaaminen.

”Ulitskajan proosalle tyypillistä on, että naisten yksityiselämä kasvaa kirjan edetessä yleisemmiksi kysymyksiksi ajasta, paikasta ja yhteiskunnasta, lopulta ideologioista ja uskonnoistakin. (--)Ulitskaja jättää totuudet ja ratkaisut lukijan harteille, täysin avoimiksi. Aivan kuten Anton Tšehov, johon Ulitskajaa usein verrataan – ja aiheesta.”

*Tomi Huttunen,
Helsingin Sanomat*

ISBN 978-952-234-692-6 ★ 84.2

Graafinen suunnittelu ja
kannen kuva Kirsikka Mänty
siltalapublishing.fi